

*Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.*

*Ефективна економіка. 2023. № 4.*

**DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.4.12>**

**УДК 639.1:338.432.5:005.941-027.63(477)**

- Н. В. Трусова,  
д. е. н., професор, Таврійський державний агротехнологічний  
університет імені Дмитра Моторного  
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9773-4534>*
- І. В. Свиноус,  
д. е. н., професор, Білоцерківський національний аграрний університет  
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0346-1596>*
- Н. М. Присяжнюк,  
к. вет. н., доцент, Білоцерківський національний аграрний університет  
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4737-0143>*
- Ю. В. Федорук,  
к. с.-г. н., доцент, Білоцерківський національний аграрний університет  
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3921-7955>*
- Н. М. Федорук,  
к. с.-г. н., доцент, Білоцерківський національний аграрний університет  
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9683-8785>*

## **МИСЛИВСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ЯК ГАЛУЗЬ ЕКОНОМІКИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ**

- N. Trusova,  
Doctor of Economic Sciences Professor, Dmytro Motorny Tavria State  
Agrotechnological University, Zaporizhzhia, Ukraine*
- I. Svyous,  
Doctor of Economic Sciences Professor,  
Bila Tserkva National Agrarian University, Bila Tserkva, Ukraine*
- N. Prysiazhniuk,  
PhD in Veterinary Sciences, Associate Professor,  
Bila Tserkva National Agrarian University, Bila Tserkva, Ukraine*
- Yu. Fedoruk,  
PhD in Agricultural Sciences, Associate Professor,  
Bila Tserkva National Agrarian University, Bila Tserkva, Ukraine*
- N. Fedoruk,  
PhD in Agricultural Sciences, Associate Professor.  
Bila Tserkva National Agrarian University, Bila Tserkva, Ukraine*

## **HUNTING AS A BRANCH OF THE ECONOMY: FOREIGN EXPERIENCE AND CHALLENGES FOR UKRAINE**

*На сучасному етапі мисливське господарство України знаходиться на стадії інтенсивного розвитку, яка характеризується раціональним використанням мисливських ресурсів, вкладенням трудових та матеріальних витрат в облаштування мисливських угідь, проведенням у необхідному обсязі комплексу різних біотехнічних заходів, спрямованих на досягнення в мисливських угіддях оптимальної чисельності мисливських тварин, максимальну продуктивність.*

*У своєму розвитку мисливське господарство підпорядковується вимогам економічних законів, а вироблена продукція та послуги повинні мати попит на внутрішньому та зовнішньому ринку.*

*Встановлено, що важливою проблемою мисливського господарства України на сучасному етапі вважається слабка розробка його економічних засад. Основними причинами такого положення є відсутність стратегії сталого розвитку мисливського господарства, розуміння важливості реалізації ідей сталого розвитку та, як наслідок, відсутність економічних інструментів, що забезпечують створення сталого мисливського користування в країні.*

*Аналізуючи досвід розвинених країн у частині правового регулювання використання та охорони мисливських ресурсів, підкреслюється їхня суворість у порівнянні з вітчизняним законодавством. У США кожен мисливець має право видобути за двотижневий термін за ліцензією лише одного звіра. Проте злочини пов'язані з браконьєрством практично відсутні, у зв'язку з високими штрафами та позбавленням волі.*

*Стратегічна мета стійкого мисливського господарства виходить із балансу екологічних та економічних інтересів мисливського користування, його екологізації та підвищення прибутковості, підтримки та відновлення життєздатних популяцій в умовах переходу національної економіки до цінностей постіндустріального суспільства та випереджального інноваційного розвитку сфери послуг.*

*У загальному вигляді місія сталого мисливського господарства - збереження біорізноманіття дикої природи як елемента національного багатства, підвищення культури полювання, утвердження високої етики мисливця, формування еколого-організованої суспільної свідомості та правильних відносин у мисливському користуванні з одночасним зміцненням іміджу країни як країни стійкого розвитку.*

*Цілями побудови еколого-економічної моделі сталого розвитку мисловського господарства можуть виступати:*

*збереження та збільшення різноманітності тварин, що є об'єктами мисливства;*

*підвищення економічної ефективності та прибутковості діяльності мисливських господарств, за рахунок за рахунок збереження та стимулювання що зростання чисельності популяції диких тварин.*

*At the current stage, the hunting economy of Ukraine is at a stage of intensive development, which is characterized by the rational use of hunting resources, the investment of labor and material costs in the development of hunting grounds, the implementation in the necessary volume of a complex of various biotechnical measures aimed at achieving the optimal number of hunting animals in hunting grounds, the maximum productivity.*

*In its development, the hunting industry is subject to the requirements of economic laws, and the produced products and services must be in demand on the domestic and foreign markets.*

*It has been established that the weak development of its economic foundations is considered an important problem of the hunting industry of Ukraine at the current stage. The main reasons for this situation are the lack of a strategy for the sustainable development of the hunting industry, the understanding of the importance of implementing the ideas of sustainable development and, as a result, the lack of economic tools that ensure the creation of sustainable hunting use in the country.*

*Analyzing the experience of developed countries in terms of legal regulation of the use and protection of hunting resources, their strictness in comparison with domestic legislation is emphasized. In the USA, each hunter has the right to hunt only one animal per two-week period under license. However, crimes related to poaching are almost non-existent due to high fines and*

*The strategic goal of a sustainable hunting economy comes from the balance of ecological and economic interests of hunting use, its environmentalization and increase in profitability, support and restoration of viable populations in the conditions of the transition of the national economy to the values of a post-industrial society and anticipatory innovative development of the service sector.*

*In general, the mission of a sustainable hunting economy is to preserve the biodiversity of wild nature as an element of national wealth, increase the culture of*

*hunting, establish the high ethics of the hunter, form an ecologically organized social consciousness and correct relations in the use of hunting, while simultaneously strengthening the image of the country as a country of sustainable development.*

*The goals of building an ecological and economic model of sustainable development of hunting may be:*

*increasing and preserving the diversity of animals that are the objects of activity;  
increasing the economic efficiency and profitability of hunting farms, due to  
maintaining the account and stimulating the growth of the population of wild animals.*

**Ключові слова:** *мисливське господарство, мисливські угіддя, сталий розвиток, біорізноманіття дикої природи, мисливські ресурси.*

**Key words:** *hunting economy, hunting grounds, sustainable development, wildlife biodiversity, hunting resources.*

**Постановка проблеми.** На сучасному етапі мисливське господарство України знаходиться на стадії інтенсивного розвитку, яка характеризується раціональним використанням мисливських ресурсів, вкладенням трудових та матеріальних ресурсів в облаштування мисливських угідь, проведенням у необхідному обсязі комплексу різних біотехнічних заходів, спрямованих на досягнення в мисливських угіддях оптимальної чисельності мисливських тварин та максимальної продуктивності праці працівників.

У своєму розвитку мисливське господарство підпорядковується вимогам економічних законів, а вироблена продукція та надані послуги повинні мати попит як на внутрішньому так зовнішньому ринках.

Доходи від реалізації продукції та послуг мисливського господарства повинні не лише покривати витрати на його ведення, а й приносити прибуток, забезпечуючи економічні інтереси держави у галузі мисливства.

Основні причини необхідності інтенсифікації мисливського господарства викликані ринковими відносинами економіки країни, наданням мисливству статусу окремої галузі народного господарства.

Інтенсивне ведення мисливського господарства, орієнтованого на ефективну реалізацію соціальних, економічних та екологічних цілей та може бути досягнуто за умови постійного інвестування фінансових ресурсів.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблемам функціонування мисливських господарств в Україні розглядається у наукових працях Є. І. Ходаківського, О. І. Фурдичка, Н. В. Зіновчук, В. К. Данилка, М. А. Хвесика, В. С. Бондаря, С. А. Генсірука, Я. В. Коваля, П. І. Лакиди, В. І. Парпана, Б. М. Данилишина, І. М. Синякевича, С. І. Дорогунцова, В. С. Міщенко та інших вітчизняних учених-економістів. Проте, швидкоплинні зміни зовнішнього та внутрішнього середовища спричиняють перегляду основних засад функціонування мисливських господарств, як галузі економіки України.

**Мета дослідження.** Метою статті є розробка практичних рекомендацій щодо функціонування мисливських господарств, як галузі економіки України.

**Виклад основного матеріалу.** Мисливське господарство як галузь економіки - це сфера діяльності людей, що не привласнює природні ресурси, а здійснює відтворення біологічного різноманіття та здійснює виробництво специфічної продукції у вигляді послуг. У зв'язку з цим вона є в більшій мірі галуззю природокористування, в зв'язку з цим в деяких країнах світу по відношенні до мисливського господарство використовують термін «мисливська індустрія».

Полюванню, навіть регульованому, якщо вона здійснюється поза межами конкретної мисливськогосподарської організації та притаманні всі ознаки збирання, що зорієнтоване на привласнення природних ресурсів (дарів природи) є сферою діяльності людини. Подібний вид діяльності в ідеалізованому вигляді, властивий для певного етапу розвитку суспільства, коли полювання було складовою природокористування, архаїчною формою отримування продуктів харчування, що привласнює природні ресурси, як збирання дикорослих їстівних рослин, молюсків, рибальство, тощо [1]. Вважаємо, що це є примітивною формою діяльності людини, яка позбавлена турботи про охорону, відтворення мисливської фауни та зорієнтована на її виживання в умовах первіснообщинного ладу

суспільного розвитку, що закінчився 6-10 тис. років тому. Регульоване мисливство можна віднести до примітивної початкової, екстенсивної стадії господарювання, що відображає архаїчний спосіб задоволення первинних життєвих потреб людей лише за рахунок природи, без участі у її відтворенні. В нинішній час воно збереглося лише в екзотичних, нечисленних племен і народів, які користуються плодами природи.

Тому приймати вищезазначену модель розвитку мисливського господарства, управління полюванням або ресурсами мисливських тварин (єдиний позитивний досвід у США, де і підгодовування тварин заборонено), суперечить основним засадам інтенсифікації виробничо-господарської діяльності та характеризує його як примітивних стадій розвитку.

У мисливському господарстві економічно розвинутих країни люди дбають про відтворенні мисливських тварин, впливаючи на цей процес різними доступними їм і доцільними, передусім технологічними прийомами як на їх думку є найбільш економічно ефективними [2]. Мисливськогосподарські організації вкладають кошти (приватні, громадські, колективні) і працю персоналу господарств (єгерів, мисливців тощо) у охорону, відтворення, регулювання чисельності корисних і шкідливих тварин, покращення кормових, захисних умов та інших заходи.

Важливою проблемою мисливського господарства України на сучасному етапі вважається слабка розробка його економічних засад. Основними причинами такого положення є відсутність стратегії сталого розвитку мисливського господарства, розуміння важливості реалізації ідей сталого розвитку та, як наслідок, відсутність економічних інструментів, що забезпечують створення сталого мисливського користування в країні [3].

Ведення мисливського господарства здійснюється користувачами мисливських угідь.

На основі чинного законодавства не допускається користування мисливськими тваринами та ведення мисливського господарства без оформлення

відповідних документів в установленому порядку, відповідно до норм Закону України «Про мисливське господарство та полювання».

В Україні станом на кінець 2020 року зареєстровано понад 750 тисяч мисливців, з яких активні – 350 тисяч. Загальна площа мисливських угідь в Україні складає 38,3 млн. га (56% від площі країни). З них 23,6 млн. га (61,6%) надані у користування Українському товариству мисливців та рибалок (УТМР); 10,7 млн. га (28,0%) – приватним та громадським мисливським організаціям; 4,0 млн. га (10,4%) – державні підприємства Держлісагентства України (ДАЛРУ). Близько 6300 працівників працевлаштовані у 1192 організаціях мисливської галузі.

В Україні мисливськогосподарською діяльністю займаються 1192 організації, середня площа угідь – 32000 га. При такій площі користувач концентрує ресурси на продуктивній частині угідь, а інша залишається поза увагою. У зв'язку з незначною кількістю організацій обмежується доступ мисливців до тваринних ресурсів – лише 350000 із зареєстрованих 750000 є активними. Приклад успішного ведення мисливського господарства у країнах Європи демонструє, що ефективне користування природними ресурсами забезпечується за рахунок двох факторів. Мисливські колективи є самостійними юридичними особами і мають у користуванні угіддя середньою площею не більше 7000 га.

Так, площа мисливських угідь Угорщини складає 4,7 мільйона гектарів, що майже у 10 разів менші, ніж в Україні. Там щороку в середньому добувають 43 тисяч голів благородного оленя, 8 тисяч ланей, близько 77 тисяч козуль, 88 тисяч кабанів. В Україні ж добувають в рік лише 180 голів оленя благородного, 3 тисяч козуль, 13 ланей, близько 2 тисяч кабанів. В Угорщині мисливські господарства отримують дохід від іноземного туризму 30 мільйонів доларів, тоді як в Україні цей напрямок взагалі не розвинутий. Доходи мисливської галузі в Україні складають 3 мільйони доларів, тоді як в Угорщині – 71, тобто дохід з умовної площі мисливських угідь в Угорщині у 250 разів вищий, ніж в Україні [4].

В більшості країн світу розглядають поняття «мисливські угіддя» - приватні земельні володіння, які орендуються за відповідну плату мисливськими товариствами чи окремими мисливцями. У США, Канаді, Великій Британії, Швеції, Фінляндії основою успішного ведення мисливської справи є приватна власність на мисливські угіддя.

Крім того, у Великій Британії власником багатьох життєво важливих для мисливського господарства земельних угідь є Національний трест [5], який організує та контролює полювання на водоплавну птицю. У свою чергу, в Шотландії більшість лісових мисливських угідь, де мешкають олень і козуля перебувають у власності лісової комісії.

У США як у федеральній державі полювання та мисливські ресурси тривалий час перебували у віданні штатів. Однак міжнародні зобов'язання США, а також неможливість захистити місце існування мігруючого тваринного світу лише на рівні штатів, зажадали істотної зміни правовідносин що відтворення та використання фауни. Перегляд всталених доктрин американськими судами призвів до того, що за штатами залишилися повноваження регулювання полювання і рибальства лише в тій мірі, в якій вони не суперечать федеральним вимогам. Нині США, як й у Україні, відбувається зосередження більшості повноважень у сфері тваринного світу на загальнодержавному рівні.

Заслужовує на особливу увагу правове регулювання в галузі мисливського господарства Фінляндії.

Кожен суб'єкт, який займається полюванням на території Фінляндії, повинен сплачувати мисливський збір, який згідно із Законом про полювання формує фонд для управління мисливським господарством. Подібне управління включає захист популяції тварин, охорону навколишнього середовища, підтримку балансу екосистеми та поліпшення умов існування мисливських тварин.

Протягом кількох років держави - члени Євросоюзу ретельно та поетапно здійснювали процес підбору спеціально охоронюваних природних територій (SCA) та територій особливого значення (SCIs). Єдина європейська екологічна мережа під назвою «Nature 2000» охоплює місце проживання мисливських



ресурсів і позначає мережу територій у державах Європейського Союзу, де потрібний захист певних видів тварин і рослин та їх довкілля. За даними на початок XXI століття для Європейського Співтовариства цікавлять 200 видів тварин, 434 види рослин, 253 типи місцепроживання [6].

Асамблея ООН з питань навколишнього середовища підтримала запуск масштабної кампанії Go Wild for Life, під час якої відомі політики, знаменитості та бізнес-лідери закликають громадськість до охорони навколишнього середовища та боротьби з браконьєрством. За інформацією учасників Програми ООН із захисту довкілля, обсяг незаконної торгівлі дикими тваринами щороку зростає.

Контрабанда дикими тваринами нині є одним із найприбутковіших незаконних бізнесів у світі, поступаючись лише торгівлі наркотиками, людьми та зброєю. У Глобальному екологічному фонді впевнені, що новий проект прискорить реалізацію Плану дій (Aldo Leopold Wilderness Research Institute) 2016-2028 років. та допоможе зберегти дику природу в Африці та Азії.

Таким чином, аналізуючи досвід розвинених країн у частині правового регулювання використання та охорони мисливських ресурсів, підкреслюється їхня суворість у порівнянні з вітчизняним законодавством. У США кожен мисливець має право видобути за двотижневий термін за ліцензією лише одного звіра. Проте злочини пов'язані з браконьєрством практично відсутні, у зв'язку з високими штрафами та позбавленням волі [7]. Важливо, щоб у вирішенні цієї проблеми повинні бути задіяні всі структури, починаючи від сім'ї та школи та закінчуючи засобами масової інформації, правоохоронними органами, коли за кожним фактом мають бути вжиті найжорсткіші заходи процесуального характеру та громадського засудження. Так, у Європі за подібні злочини та правопорушення, пов'язані з об'єктами тваринного світу передбачено високий штраф та кілька років позбавлення волі, в Ірані та Китаї - смертна кара. В африканських країнах службам охорони дикої природи під час виконання службових обов'язків дозволено стріляти в браконьєрів.

На підставі аналізу нормативно-правових актів зарубіжних країн, у нашій країні повністю викоринити правопорушення, пов'язані з використанням та охороною мисливських ресурсів неможливо, але для того, щоб мінімізувати даний фактор, необхідно:

- цілеспрямована політика держави по боротьбі з браконьєрством;
- збільшення штату співробітників державної інспекції та проведення додаткових рейдів та перевірок;
- посилення відповідальності державних службовців, посадових осіб, за виконання посадових обов'язків в сфері природоохоронної діяльності;
- введення нових видів контролю, за лісовим фондом, застосування спеціальних засобів для контролю (фотоловушки, відеофіксація);
- здійснювати конфіскацію засобів для вилову диких звірів (зброя, транспорт тощо).

Україна орієнтується на закордонний досвід, але при цьому ігнорує Європейську хартію полювання та біорізноманіття, яка говорить про необхідність стимулювати охорону тварин через регламентоване полювання. Не допомагають навіть численні приклади обмежень та заборон полювання, що призвели до економічних втрат. Тварини вмирають через недостатній рівень забезпечення кормами. Зростання числа лисиць та інших хижаків створює небезпеку сказу, збільшення кількості оленів може стати причиною автомобільних аварій, надмірна кількість травоядних призведе до знищення молодого лісу.

У всьому світі в національних парках проводять полювання, що дає можливість не лише контролювати чисельність тварин, а й отримувати грошові надходження, які спрямовуються на утримання парку та поповнення місцевого та державного бюджету [8].

Вважаємо, що стійкий розвиток мисливського господарства є процес змін, у якому масштаби експлуатації ресурсів, напрям капіталовкладень, орієнтація технічного розвитку та інституційні зміни узгоджуються з нинішніми та майбутніми потребами.

Кардинальне вирішення проблеми сталого розвитку, у тому числі й у сфері мисливського господарства, лежить у площині економіки та її регіонального розвитку, екологізації інтересів людини, її мотивацій.

На нашу думку модель сталого розвитку мисливського господарства - це конструктивна соціо-еколого-економічна система, що виражає специфічні відносини людини і дикої природи та забезпечує дозволену постійно виникаючих протиріч та науково обґрунтованих цілей у даному середовищі.

Стійкий розвиток у сфері мисливського господарства слід розуміти як нормативний, який перебуває під певним впливом культурологічного чинника. Саме культурологічний підхід, заснований на нормах поведінки людини, її нормативах (включно з етичним аспектом) стосовно природи, особливого розуміння цінності дикої природи та процесів її відтворення в житті людини, визначає основні контури моделі сталого розвитку мисливського господарства.

Слід наголосити, що побудова моделі не виходить із поточних проблем мисливського господарства (їх вирішення є обов'язковими, але не визначають сутність руху), а виражає ідеологію та основні цінності розвитку.

Ідеологія та основні цінності сталого розвитку сягають потреб людини, її духовного світу, але з урахуванням матеріального достатку та гідного рівня добробуту кожного члена суспільства.

Так чи інакше, прямо чи опосередковано, але ці (духовно-матеріальні) проблеми є і у сфері мисливського господарства.

Система сталого розвитку покликана постійно вирішувати еколого-економічні протиріччя, що виникають, виділяючи домінанту культурологічного порядку і головний інструментарій їх вирішення - інституційний.

Інституційний підхід зобов'язує аналізувати й оцінювати як економічні, а й соціальні сили, рухають процес розвитку, брати до уваги як звичаї, традиції, норми поведінки (інституції), і юридичні норми як законів, організаційних структур тощо. е. інститути. Концептуальні основи побудови еколого-економічної моделі сталого розвитку мисливського господарства базуються на інтеграції концепцій, що науково визначають цілі, зміст та специфіку розвитку

мисливського господарства, а також на наукових засадах моделювання, прогнозування економічних процесів та систем, на основах екологічної, економічної, соціальної безпеки та основних принципи функціонування мисливського господарства.

Стратегічна мета стійкого мисливського господарства виходить із балансу екологічних та економічних інтересів мисливського користування, його екологізації та підвищення прибутковості, підтримки та відновлення життєздатних популяцій в умовах переходу національної економіки до цінностей постіндустріального суспільства та випереджального інноваційного розвитку сфери послуг.

Стратегічні завдання сталого розвитку мисливського господарства пов'язані з його інституційними перетвореннями та формуванням адекватного організаційно-економічного та нормативного інструментарію.

Основною підсистемою моделі є стратегічні цілі та підцілі (завдання) сталого розвитку мисливського господарства, які мають продемонструвати місію мисливського господарства.

Конкретний зміст місії зумовлюють пріоритетні цінності, які мисливського господарства що неспроможні мати іншого змісту як цінності культурологічного характеру та еколого-економічного наповнення.

У загальному вигляді місія сталого розвитку мисливського господарства - збереження біорізноманіття дикої природи як елемента національного багатства, підвищення культури полювання, утвердження високої етики мисливця, формування еколого-організованої суспільної свідомості та правильних відносин у мисливському користуванні з одночасним зміцненням іміджу країни як країни стійкого розвитку. Цілями побудови еколого-економічної моделі можуть виступати:

- збереження та збільшення різноманітності мисливських тварин;

- підвищення економічної ефективності та прибутковості мисливського користування за рахунок збереження та стимулювання гарного стану популяцій диких мисливських тварин;

забезпечення належного використання результатів добування, мінімізації збитків;

врахування інтересів усіх груп мисливців у мисливському використанні територій;

широка підтримка полювання населенням;

забезпечення зайнятості місцевого населення.

**Висновки.** Вважаємо, що модель повинна включати три взаємопов'язані блоки: екологічний, економічний і соціальний.

Екологічний блок моделі передбачає розробку нових методів мисливського користування, які мають гарантувати збереження та збільшення різноманітності мисливських тварин; природне генетичне розмаїття мисливських тварин має охоронятися та стимулюватись відповідними методами мисливського користування.

Економічний блок дозволяє підвищувати економічну ефективність та прибутковість мисливського користування за рахунок збереження та стимулювання доброго стану популяцій диких мисливських тварин, забезпечувати належне використання результатів добування, гарантувати мінімізацію втрат. Соціальний блок містить у собі стратегію та тактику врахування інтересів усіх груп мисливців у мисливському використанні територій, широкої підтримки полювання населенням, наявності у мисливських користувачів бажання та мети забезпечення зайнятості місцевого населення, збереження мисливських традицій як способу сталого розвитку мисливського господарства. щорічні дані обліку диких мисливських тварин за видами, кількістю, регіонами, мисливськими господарствами.

На нашу думку, основними заходами по зниження собівартості надання послуг можуть бути:

- проведення комплексних мисливських турів на кількох тваринах одразу;
- зменшення витрат на організацію полювання (зменшення за часом строку пошуку тварин) за рахунок підвищення кваліфікації працівників мисливського господарства;

- зниження частки транспортних витрат за рахунок об'єднання мисливців у групи та застосування менш дорогих способів пересування.

При наданні послуг полювання доходи мисливського господарства формуються з оплати основних та додаткових послуг, вартості відстрілу (трофею), інших надходжень. Основними шляхами збільшення доходів можуть бути:

- розширення асортименту пропонованих послуг, збільшення якості сервісного обслуговування (зокрема харчування, проживання, інших послуг);
- покращення трофейних якостей мисливських тварин, встановлення при необхідності доплат за трофей;
- формування системи знижок для груп мисливців.

### Література

1. Хоєцький П.Б., Похалюк О. М. Мисливське господарство країн Європи. Науковий вісник НЛТУ України. 2014. Вип. 24.8. С. 42-52.
2. Яворська А. В. Мисливське господарство як напрям розвитку місцевих промислів. Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. 2013. №1-2(2). С. 355-363.
3. Данилюк Л. Р. Мисливське господарство: поняття, особливості, завдання та функції. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. 2014. Вип. 34. С. 241-250.
4. Купіна З. П. Мисливське господарство в Україні. Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини. 2013. Вип. 27(1). С. 269-271.
5. Гонта О. І., Музика В.В. Європейський досвід ведення мисливського господарства: перспективи для України. Проблеми і перспективи економіки та управління 2019. №3(19). С. 113-125.
6. Гуль І.Г. Теоретичне обґрунтування системи інструментів для втілення в практику виробничо-господарської діяльності мисливських господарств принципів мисливської політики і програми економічних реформ. Механізм регулювання економіки, 2011. №2. С. 197-204.
7. Новіков Р. FASE-обличчя Європи. Міжнародна співпраця – шлях до розвитку мисливського господарства. Лісовий і мисливський журнал. 2015. No 6. С. 32-34.

8. Савченко Т. Методологічне забезпечення державного управління розвитком мисливського господарства. Науковий вісник: Державне управління 2021 №3(9) С. 163-174.

### References

1. Khoiets'kyj, P.B. and Pokhaliuk, O.M. (2014), "Hunting economy of European countries", Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy, vol. 24.8, pp. 42-52.
2. Yavors'ka, A.V. (2013), "Hunting as a direction of development of local industries", Visnyk Zhytomyrs'koho natsional'noho ahroekolohichnoho universytetu, vol. 1-2 (2), pp. 355-363.
3. Danyliuk, L.R. (2014), "Hunting economy: concepts, features, tasks and functions", Aktual'ni problemy vdoskonalennia chynnoho zakonodavstva Ukrainy, vol. 34, pp. 241-250.
4. Kupina, Z.P. (2013), "Hunting economy in Ukraine", Problemy zootsiny i zhivlennia ta veterinarnoi medytsyny, vol. 27 (1), pp. 269-271.
5. Honta, O.I. and Muzyka, V.V. (2019), "European experience of managing the hunting industry: prospects for Ukraine ", Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia, vol. 3 (19), pp. 113-125.
6. Hul', I.H. (2011), "Theoretical substantiation of the system of tools for implementing the principles of hunting policy and the program of economic reforms into the practice of production and economic activity of hunting farms", Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky, vol. 2, pp. 197-204.
7. Novikov, R. (2015), "FACE-face of Europe. International cooperation is the way to the development of the hunting industry", Lisovyj i myslyvs'kyj zhurnal, vol. 6, pp. 32-34.
8. Savchenko, T. (2021), "Methodological foundation for public administration of the development of hunting economy", Naukovyj visnyk: Derzhavne upravlinnia, vol. 3 (9) pp. 163-174.

*Стаття надійшла до редакції 20.04.2023 р.*